

בס"ד, כ"ז טבת התשפ"ו

מנחות ה' – מנחת העומר שלא לשמה, תנאים למחשבת פסול, ופסול טרפה לקרבן

שאלות:

1. שימי הביא מנחת נסכים מחיטה חדשה בט"ז בניסן בבוקר, האם המנחה פסולה?

מנחת העומר שקמצה שלא לשמה

בניגוד לדעת **רב** שאמר בדף הקודם, שמנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה, **ריש לקיש** אמר שהיא כשירה (להקטרה), אבל שיריה לא נאכלים (לכהנים) משום איסור חדש, עד שתבוא מנחת העומר אחרת ותתיר את השיריים.

- הגמרא **מקשה**: איך הקומץ של המנחה הזו עצמה קרב? הרי נאמר ביחזקאל "מִמְנֶשֶׁקָה יִשְׂרָאֵל", כלומר קרבן ונסכים צריכים לבוא מן המותר לישראל, ולפני הקרבת העומר התבואה עדיין אסורה באיסור חדש, כלומר שירי המנחה הזו עדיין אסורים?
- **רב אדא בר אהבה מתרץ**: **ריש לקיש** סובר שאין מחוסר זמן לבו ביום כלומר, דבר שאסור בגלל שחסר לו זמן, והזמן יגיע באותו יום, לא נחשב חסר כעת, והואיל ובו ביום יתיר העומר החדש – הרי התבואה **כבר** כשרה לגבוה.
- **רב אדא בריה דרב יצחק מקשה**: מברייאת שמשווה בין דיני עופות למנחות, ובין יתר ההבדלים נאמר שבמנחות אין בהן דבר שהותר מכלל איסורן בקודש (בניגוד לעופות, שהמליקה בהן הותרה בקודש ואסורה בחולין). ואם כדברי **ריש לקיש**, הרי מנחת העומר שטרם הותרה להדיט לפני הקרבת העומר האחרת ובכל זאת קרבה לגבוה – נחשבת כדבר שהותר מכלל איסורו בקודש!
- הגמרא **מתרצת**: כיוון שאין מחוסר זמן לבו ביום, זה לא נחשב איסור בכלל.
- **רב ששת מקשה**: אם אין מחוסר זמן לבו ביום, למה בברייאת בהלכות מצורע נאמר, שאם הקדים מתן שמן למתן דם (בסדר שגוי), יחזור ויתן (שמן) שוב? הרי זה כאילו מחוסר זמן לבו ביום עד שיתן את הדם ואז מה שעשה עשה וצריך לתפוס!
- **רב פפא מתרץ**: הלכות מצורע שונות, כי נאמר בהן לשון הַיָּהּ (זאת תְּהִיָּה תוֹרַת הַמְצַרֵּעַ), כלומר: בְּהִיְיֹתוֹ תִּהְיֶה ויש להקפיד על סדר העבודה.
- **רב פפא מקשה**: שאלה דומה, למה אם הקדים חטאתו לאשמו (במצורע), מניחים את החטאת ליום המחרת עד שתִּיִּפְסַל בלינה ותעובר צורתה ויוציא אותה לבית השריפה? הרי השחיטה אינה עבודה ולא כלולה בעיכוב של הויה, ואם אין מחוסר זמן לבו ביום (והיא כשרה), שימתינו, יקריבו את האשם, ויקריבו אחריו את החטאת!
- לכן **רב פפא מתרץ**: שהטעם של **ריש לקיש** שמנחת העומר כשרה זה בגלל שהאיר מזרח מתיר כלומר, הבוקר של יום ט"ז בניסן מתיר את התבואה החדשה מעיקר הדין, גם ללא הקרבת מנחת העומר, ולכן השיריים נחשבים מ'משקה ישראל' אפילו שהיא נקמצה שלא לשמה.

○ הגמרא מוכיחה את שיטת ריש לקיש מברייתא שאומרת שמנחה, נסכים וביכורים קודם לעומר הם פסולים, וריש לקיש סייג את דברי הברייתא שאם הם הובאו ממש בט"ז בניסן עצמו קודם לעומר – כשרים, ומכאן לומדים שהאיר מזרח מתיר, כי אחרת, היו נחשבים כמחוסרי זמן.

2. רחבעם הכהן זרק את הדם של קרבן השלמים על מנת לאכול אותו בעוד שבוע, התברר שהמזבח היה פגום באותו זמן, האם הקרבן הוא פיגול?

תנאים למחשבת פסול

רבא חולק על רב ועל ריש לקיש, ואומר: שמנחת העומר שקמצה שלא לשמה – כשירה, ושירה נאכלים, ולא צריכה מנחת עומר אחרת להתירה.

○ הטעם: אין מחשבה מועלת לפסול (ובתוך זה מחשבה שלא לשמה) אלא בשלושה תנאים מצטברים, ומנחת העומר לא עומדת בכלל השני:

1. במי שראוי לעבודה (לא כהן בעל מום).

2. ובדבר הראוי לעבודה (כמו למשל מנחת חיטים, אבל מנחת העומר של שעורים היא לא באה משום קרבן אלא להתיר את החדש, והיא לא ראויה כרגיל, הבאתה היא חידוש). ואפילו מנחת סוטה שהיא כמוה שבאה משעורים, גם היא לא קרבן שבא לכפר אלא לברר עוון, וזה שמחשבה פוסלת בה (במנחת סוטה) זה גזירת הכתוב.

3. ובמקום הראוי לעבודה (לא כשנפגם המזבח, שאם פיגל בזמן שהמזבח פגום – המחשבה לא פוסלת, אבל אם יתוקן המזבח באותו יום ניתן אח"כ להקריב את הקרבן).

3. האם מותר להקריב בהמה שהיא טריפה, לקרבן?

המקור לאיסור טרפה לקרבן

הגמרא דנה במקור לאיסור טרפה על המזבח, וההקשר שלו לסוגיה שלנו הוא, כיוון שאחת ההוכחות תהיה ממנחת העומר.

הברייתא דנה במיעוט מהפסוק: אם עלה קרבנו מן הבקר. את הפסוק הקודם שיש בו שלושה מיעוטים כבר דרשו מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן למעט כל מיני פסולים, והשאלה היא איזה עוד מיעוט נלמד מהפסוק התחתון. והברייתא אומרת שהוא ממעט את הטרפה מלהקרב.

○ הגמרא מקשה: הרי יש קל וחומר: ומה בהמה בעלת מום שמותרת להדיט אסורה לגבוה, טרפה שאסורה להדיט – אינו דין שאסורה לגבוה? אז למה צריך את הפסוק 'מן הבקר'?

○ הגמרא מנסה לדחות את הקל וחומר: חלב ודם יוכיחו, שאסורים להדיט ומותרים לגבוה. הגמרא דוחה את ההוכחה מחלב ודם כי הם לא דומים לטריפה: חלב ודם באים מכלל היתר (מבהמה כשרה), אבל טרפה כולה אסורה (ואין לומר שתהיה מותרת לגבוה לקרבן).

○ מכאן ואילך הברייתא ואחר כך הגמרא ממשיכות להביא דוגמאות, למקרים שבהם דבר כלשהו אסור להדיט ומותר לגבוה, ועל ידי זה לנסות לפרוך את הקל וחומר לפסול טריפה ובכולם הדחיה היא שהם לא דומים לטריפה, ולכן הטרפיפה כן צריכה להיות אסורה על ידי הקל וחומר, ולא ברור למה צריך את הפסוק:

- הברייתא מוכיחה ממליקה בקרבנות עוף שאסורה להדיוט כנבילה ומותרת לגבוה! והגמרא דוחה את ההשוואה כי המליקה קדושתה אוסרתה כלומר, היא נאסרה להדיוט רק משעת הקדשתה ומליקתה תוספת הקדושה היא שאוסרת אותה. אבל טרפה יותר חמורה (לעניין הקל וחומר) כי היא אסורה מעיקרה, עוד לפני הקדושה. ולכן שוב תהיה אסורה לקרבן מהקל וחומר, למה צריך פסוק?
- והברייתא מסיימת: אם הַשִּׁבֵּת (כלומר, אם עדיין יש לך אפשרות להתיר את הטרפה למזבח), לכן צריך את הפסוק המיותר מן הַבְּקָר למעט אותה.
- והגמרא מבררת מהי אותה טענה שעדיין קיימת של משהו שאסור להדיוט ומותר לגבוה, אחרי שדחינו את הטענות הקודמות ומביאה 6 נסיונות של אמוראים לפרש:
 - רב (משום מנחת העומר): מנחת העומר תוכיח, שאסורה להדיוט (באיסור חדש) ומותרת לגבוה. הגמרא דוחה את ההוכחה כי מנחת העומר מתרת חדש וזו מצוה ולכן ראויה לגבוה (מה שאין כן טרפה). והגמרא מנסה להוכיח עוד אפשרויות מתנאים שונים של מנחת העומר, אבל דוחה גם את ההוכחות האלו:
 - הגמרא אומרת שמנחת העומר בשביעית לא מתירה את החדש (לשיטת רבי עקיבא שספיחין אסורים בשביעית, ולשיטה שהיא לא מתירה חדש בחו"ל), ועדיין מותרת לגבוה. ואם כן היא תפרוך את הקל וחומר.
 - רב אחא בר אבא אמר לרב אשי: שבכל מקרה מנחת העומר מתירה לאו שבתוכה (כלומר, אם מנחת העומר הזו אסורה גם משום חדש וגם משום שביעית, אז לפחות את האיסור של חדש בה היא מתירה). רב אחא מדיפתי דוחה את הדחיה, כי אז גם טרפה תהיה מותרת כדי להתיר לאו שבתוכה (כלומר, שאחרי הקרבתה מי שיאכל אותה לא יעבור על לאו של טרפה).
 - ולכן הגמרא בסוף אומרת מנחת העומר שונה מטרפה כי מצותה בכך, שהתורה צייתה להביא אותה כדי להתיר את החדש, ואין אופציה אחרת, מה שאין כן בטרפה שאפשר להביא קרבן שהוא לא טרפה.
 - ריש לקיש מנסה להוכיח מפטום הקטרת, שאסור להדיוט (להכין קטורת כזו) ומותר לגבוה.
 - ומר בריה דרבינא מנסה להוכיח משבת, שאסורה להדיוט (במלאכה) ומותרת לגבוה (להקריב תמידין ומוספין בעבודת קרבנות).
 - רב אדא בר אבא, מנסה להוכיח מכלאיים שאסורים להדיוט (בלבישה) ומותרים לגבוה (בבגדי כהונה).
 וכל אלו נדחו שכן מצוותם בכך.
 והגמרא ממשיכה לדון בנושא הזה בדף הבא.